

DOMSTOLENS DOM (andra avdelningen)

den 13 december 2007*

I mål C-463/06,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 234 EG, framställd av Bundesgerichtshof (Tyskland) genom beslut av den 26 september 2006, som inkom till domstolen den 20 november 2006, i målet

FBTO Schadeverzekerings NV

mot

Jack Odenbreit,

meddelar

DOMSTOLEN (andra avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden C.W.A. Timmermans samt domarna J. Makarczyk, P. Kúris, J.-C. Bonichot och C. Toader (referent),

* Rättegångsspråk: tyska.

generaladvokat: V. Trstenjak,

justitiesekreterare: R. Grass,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Jack Odenbreit, genom N. Meier-van Laak, Rechtsanwältin,
- Tysklands regering, genom A. Dittrich och M. Lumma, båda i egenskap av ombud,
- Italiens regering, genom I.M. Braguglia, i egenskap av ombud, biträdd av W. Ferrante, avvocato dello Stato,
- Polens regering, genom E. Ośniecka-Tamecka, i egenskap av ombud,
- Europeiska gemenskapernas kommission, genom W. Bogensberger och A.-M. Rouchaud-Joët, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artiklarna 9.1 b och 11.2 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 12, 2001, s. 1).

- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan Jack Odenbreit, som har hemvist i Tyskland och är skadelidande i en bilolycka som ägde rum i Nederländerna, och den för olyckan ansvariga personens försäkringsbolag, FBTO Schadeverzekering NV (nedan kallat FBTO), vilket är ett bolag med begränsat ansvar och säte i den sistnämnda medlemsstaten.

Tillämpliga bestämmelser

Förordning nr 44/2001

- 3 Enligt skäl 13 i förordning nr 44/2001 ”bör den svagare parten [vid försäkringsavtal] skyddas genom behörighetsbestämmelser som är förmånligare för dennes intressen än de allmänna bestämmelserna”.

4 Behörighetsreglerna för försäkringstvister uppställs i avsnitt 3 i kapitel II i förordning nr 44/2001. Avsnitt 3 omfattar artiklarna 8–14.

5 I artikel 9.1 a och b i nämnda förordning föreskrivs följande:

”1. Talan mot en försäkringsgivare som har hemvist i en medlemsstat kan väckas

a) vid domstolarna i den medlemsstat där han har hemvist, eller

b) i en annan medlemsstat, vid domstolen i den ort där käranden har hemvist om talan väcks av försäkringstagaren, den försäkrade eller en förmånstagare ...”

6 I artikel 11 i samma förordning föreskrivs följande:

”1. I fråga om ansvarsförsäkring kan, om lagen i domstolsstaten tillåter det, talan mot försäkringsgivaren vidare väckas vid den domstol där den skadelidande har väckt talan mot den försäkrade.

2. Bestämmelserna i artiklarna 8–10 gäller om den skadelidande väcker talan direkt mot försäkringsgivaren, om sådan direkt talan är tillåten.

3. Om den lag som är tillämplig på sådan direkt talan tillåter att talan mot försäkringstagaren eller den försäkrade får prövas i samma rättegång, är samma domstol behörig i förhållande till dessa personer.”

Direktiv 2000/26/EG

- 7 I artikel 3 (som har rubriken ”Direktanspråk”) i Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/26/EG av den 16 maj 2000 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar om ansvarsförsäkring för motorfordon samt om ändring av rådets direktiv 73/239/EEG och 88/357/EEG (EGT L 181, s. 65), i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/14/EG av den 11 maj 2005 (EUT L 149, s. 14) (nedan kallat direktiv 2000/26), föreskrivs följande:

”Varje medlemsstat skall se till att de skadelidande som avses i artikel 1 vid olyckor i den mening som avses i den artikeln har rätt att rikta anspråk direkt mot det försäkringsföretag som tillhandahåller ansvarsförsäkring för den ansvariga personen.”

- 8 I skäl 16a i direktiv 2000/26 föreskrivs dessutom följande:

”Enligt artikel 11.2 i ... förordning ... nr 44/2001 ..., jämförd med artikel 9.1 b i samma förordning, kan den skadelidande framställa sitt krav till den ansvariga partens försäkringsbolag i den medlemsstat där den skadelidande är bosatt.”

Twisten vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

- 9 Den 28 december 2003 var Jack Odenbreit inblandad i en bilolycka i Nederländerna med en av FBTO:s försäkringstagare. I egenskap av skadelidande väckte Jack Odenbreit talan direkt mot försäkringsgivaren vid Amtsgericht Aachen, vilken är domstolen i den ort där Jack Odenbreit har sin hemvist. Talan väcktes med stöd av artiklarna 11.2 och 9.1 b i förordning nr 44/2001.

- 10 I beslut av den 27 april 2005 avvisade nämnda domstol talan med hänvisning till att tyska domstolar saknar behörighet att avgöra tvisten. Jack Odenbreit överklagade beslutet till Oberlandesgericht Köln. I beslut av den 12 september 2005 fastställde domstolen i andra instans att tyska domstolar, med stöd av samma bestämmelser i förordning nr 44/2001, är behöriga att pröva talan om skadestånd.

- 11 FBTO överklagade detta beslut till Bundesgerichtshof.

- 12 Såsom framgår av beslutet om hänskjutande råder det delade meningar i tysk doktrin om hur artiklarna 11.2 och 9.1 b i förordning nr 44/2001, som rör domstolars behörighet när en skadelidande väcker talan direkt mot försäkringsgivaren, skall tolkas.

- 13 Den dominerande ståndpunkten är att en sådan talan inte rör en försäkringstvist i den mening som avses i artikel 8 och följande artiklar i förordning nr 44/2001. Den skadelidandes talan utgör nämligen enligt tysk internationell privaträtt en talan om

skadestånd utanför avtalsförhållanden och inte en talan som grundar sig på försäkringsavtalet. Enligt denna tolkning omfattar tillämpningsområdet för artikel 9.1 b i nämnda förordning endast försäkringstvister i strikt bemärkelse, och begreppet "förmånstagare" i denna bestämmelse omfattar inte skadelidande. Den sistnämnda kan inte anses utgöra en av parterna i målet med stöd av artikel 11.2 i förordningen. Mot denna ståndpunkt står uppfattningen att domstolen i den ort där den skadelidande har sin hemvist är behörig att pröva en talan som den skadelidande har väckt direkt mot försäkringsgivaren, vilken grundar sig på hänvisningen i artikel 11.2 i förordning nr 44/2001 till artikel 9 i samma förordning.

14 Bundesgerichtshof anser att den sistnämnda ståndpunkten är korrekt. Enligt nämnda domstol föreligger tungt vägande skäl för att den skadelidande bör kunna väcka talan direkt mot försäkringsgivaren vid domstolen i den ort där den skadelidande har sin hemvist.

15 Eftersom det råder delade meningar i doktrinen om hur nämnda bestämmelser i förordning nr 44/2001 skall tolkas har Bundesgerichtshof emellertid vilandeförklarat målet och hänskjutit följande fråga till domstolen för ett förhandsavgörande:

"Skall hänvisningen i artikel 11.2 i ... förordning ... nr 44/2001 ... till artikel 9.1 b i samma förordning förstås så, att den skadelidande kan väcka talan direkt mot försäkringsgivaren vid domstolen i den ort i en medlemsstat där den skadelidande har sin hemvist, om sådan direkt talan är tillåten och om försäkringsgivaren har sin hemvist i en medlemsstat?"

Prövning av tolkningsfrågan

Yttranden som har inkommit till domstolen

- 16 Motparten i målet vid den nationella domstolen, samtliga medlemsstater som har inkommit med yttranden till domstolen och Europeiska gemenskapernas kommission anser att hänvisningen i artikel 11.2 i förordning nr 44/2001 till artikel 9.1 b i samma förordning skall tolkas så, att en skadelidande kan väcka talan direkt mot försäkringsgivaren vid domstolen i den ort där den skadelidande har sin hemvist, om sådan direkt talan är tillåten och om försäkringsgivaren har sin hemvist i en medlemsstat.
- 17 Den tyska regeringen och kommissionen har med stöd av en bokstavlig tolkning av dessa bestämmelser i förordning nr 44/2001 gjort gällande att det, med beaktande av att hänvisningen i artikel 11.2 i förordning nr 44/2001 medför att innehållet i artikel 9 i sin helhet blir tillämpligt på talan som väcks av skadelidande, inte är nödvändigt att den skadelidande uttryckligen nämns i den artikel till vilken det hänvisas. Om så var fallet skulle nämligen hänvisningen i artikel 11.2 vara överflödigt. Den polska regeringen har däremot med stöd av samma tolkning kommit fram till att den skadelidande skall betecknas som "förmånstagare" i den mening som avses i artikel 9.1 b i nämnda förordning. När försäkringsavtalet ingås är nämligen eventuella skadelidande, till vilka ersättning utgår om den händelse som reglerats genom avtalet inträffar, inte kända. Det är således inte möjligt att beteckna dessa personer som förmånstagare i försäkringsavtalet.

- 18 Motparten i målet vid den nationella domstolen, samtliga medlemsstater som har inkommit med yttranden till domstolen och kommissionen har gjort gällande att bestämmelserna i förordning nr 44/2001 om behörighet vid försäkringstvister grundar sig på uppfattningen att den ekonomiskt svagare parten bör skyddas. Denna tolkningsprincip föreskrivs i skäl 13 i nämnda förordning och har fastställts i domstolens rättspraxis (se dom av den 14 juli 1983 i mål 201/82, Gerling Konzern Speziale Kreditversicherung m.fl., REG 1983, s. 2503, av den 13 juli 2000 i mål C-412/98, Group Josi, REG 2000, s. I-5925, punkt 64, och av den 12 maj 2005 i mål C-112/03, Société financière et industrielle du Peloux, REG 2005, s. I-3707, punkt 30). Syftet med artikel 11.2 i nämnda förordning är således just att det system som föreskrivs till förmån för käranden i artikel 9.1 b i samma förordning också skall kunna tillämpas till förmån för den skadelidande.
- 19 Den tyska regeringen och kommissionen har gjort gällande att införandet av artikel 11.2 i förordning nr 44/2001 är ett uttryck för gemenskapslagstiftarens önskan att, i enlighet med kommissionens förslag till nämnda förordning, ge de svagare parterna i försäkringstvister ett starkare skydd än det som föreskrivs i Brysselkonventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 299, 1972, s. 32) (nedan kallad Brysselkonventionen).
- 20 Motparten i målet vid den nationella domstolen, samtliga medlemsstater som har inkommit med yttranden till domstolen och kommissionen har slutligen gjort gällande att en sådan tolkning bekräftas av direktiv 2000/26 och i synnerhet av skäl 16a i detta direktiv. Införandet av detta skäl efter antagandet av förordning nr 44/2001 innebar inte att gemenskapslagstiftaren föreskrev en tvingande tolkning av bestämmelserna i förordningen, men utgör ett tungt vägande skäl för att domstolen i den ort där den skadelidande har sin hemvist skall anses vara behörig.

Domstolens svar

- 21 Det skall inledningsvis erinras om att avsnitt 3 i kapitel II i förordning nr 44/2001, till vilket artiklarna 8–14 hör, innehåller behörighetsregler vid försäkringstvister som kompletterar reglerna i de allmänna bestämmelserna i avsnitt 1 i samma kapitel i förordningen.
- 22 Nämnda avsnitt 3 innehåller flera behörighetsregler för talan som väcks mot försäkringsgivaren. Bland annat anges det att talan kan väckas mot en försäkringsgivare som har hemvist i en medlemsstat vid domstolarna i den medlemsstat där han har hemvist (artikel 9.1 a), vid domstolen i den ort där käranden har hemvist om talan väcks av försäkringstagaren, den försäkrade eller en förmånstagare (artikel 9.1 b) och, slutligen, vid domstolen i den ort där skadan inträffade om det rör sig om en ansvarsförsäkring eller försäkring av fast egendom (artikel 10).
- 23 I fråga om ansvarsförsäkring hänvisar artikel 11.2 i förordning nr 44/2001 till ovannämnda behörighetsregler för de fall då den skadelidande väcker talan direkt mot försäkringsgivaren.
- 24 Innan domstolen kan besvara den fråga som har ställts av den nationella domstolen måste den därför fastställa räckvidden av hänvisningen i artikel 11.2 i förordning nr 44/2001 till artikel 9.1 b i samma förordning. Domstolen skall bland annat pröva huruvida nämnda hänvisning skall tolkas så, att endast de domstolar som anges i den sistnämnda bestämmelsen, det vill säga domstolen i den ort där försäkringstagaren, den försäkrade eller en förmånstagare har sin hemvist, är behöriga att pröva en talan

som den skadelidande har väckt direkt mot försäkringsgivaren eller huruvida denna hänvisning innebär att regeln om behörighet för domstolen i den ort där käranden har hemvist, vilken föreskrivs i nämnda artikel 9.1 b i förordning nr 44/2001, är tillämplig på en sådan direkt talan.

- 25 Det skall noteras att inte bara domstolarna i de orter där de uppräknade personerna har hemvist har behörighet enligt den sistnämnda bestämmelsen, utan även domstolen i den ort där käranden har hemvist. Nämnda personer ges nämligen rätt att väcka talan mot försäkringsgivaren vid domstolen i den ort där de själva har hemvist.
- 26 Att tolka hänvisningen i artikel 11.2 i förordning nr 44/2001 till artikel 9.1 b i samma förordning så, att den skadelidande endast kan väcka talan vid de domstolar som är behöriga enligt den sistnämnda bestämmelsen, det vill säga domstolarna i de orter där försäkringstagaren, den försäkrade eller en förmånstagare har sin hemvist, skulle således direkt strida mot lydelsen av artikel 11.2. Nämnda hänvisning innebär att tillämpningsområdet för denna regel vidgas till att inkludera andra kategorier av käranden, som väckt talan mot försäkringstagaren, än försäkringstagarna, de försäkrade och förmånstagarna. Syftet med nämnda hänvisning är således att till listan över käreande i artikel 9.1 b lägga personer som har lidit skada.
- 27 Tillämpningen av denna behörighetsregel på den skadelidandes direkta talan kan således inte vara beroende av att den skadelidande kan betecknas som förmånstagare i den mening som avses i artikel 9.1 b i förordning nr 44/2001. Hänvisningen till denna bestämmelse i artikel 11.2 innebär nämligen att behörighetsregeln kan utsträckas till att omfatta tvister som inte involverar en aktör som ingår i de kategorier som räknas upp i nämnda bestämmelse.

28 Detta resonemang grundar sig också på en teleologisk tolkning av de bestämmelser som är aktuella i målet vid den nationella domstolen. Enligt skäl 13 i förordning nr 44/2001 är syftet med förordningen att ge den svagare parten ett förmånligare skydd än vad som är möjligt med de allmänna behörighetsbestämmelserna (se, för ett liknande resonemang, domarna i de ovannämnda målen Group Josi, punkt 64, och Société financière et industrielle du Peloux, punkt 40, samt dom av den 26 maj 2005 i mål C-77/04, GIE Réunion européenne m.fl., REG 2005, s. I-4509, punkt 17). Om den skadelidande inte tilläts väcka talan vid domstolen i den ort där han har sin hemvist skulle han emellertid berövas det skydd som nämnda förordning ger andra svaga parter i försäkringstvister. Detta skulle strida mot förordningens anda. Som kommissionen har anfört har förordning nr 44/2001 dessutom stärkt detta skydd i förhållande till det skydd som Brysselkonventionen erbjöd.

29 Denna tolkning bekräftas av lydelsen av direktiv 2000/26 om ansvarsförsäkring för motorfordon, i dess lydelse, efter ikraftträdandet av förordning nr 44/2001, enligt direktiv 2005/14. I direktiv 2000/26 har gemenskapslagstiftaren nämligen inte bara, i artikel 3, föreskrivit att den skadelidande, i medlemsstaternas rättsordningar, skall ges rätt att väcka talan direkt mot försäkringsbolaget, utan uttryckligen, i skäl 16a, hänvisat till artiklarna 9.1 b och 11.2 i förordning nr 44/2001, för att erinra om den skadelidandes rätt att väcka talan mot försäkringsgivaren vid domstolen i den ort där den skadelidande har hemvist.

30 Vad avser följderna av kvalifikationen av den skadelidandes direkta talan mot försäkringsgivaren, om vilken delade meningar råder i tysk rätt, såsom framgår av beslutet om hänskjutande, skall det slutligen noteras att det faktum att talan i

nationell rätt betecknas som en talan om skadestånd utanför avtalsförhållanden, vilken inte grundar sig på rättigheter som är hänförliga till avtal, inte innebär att behörighetsregeln i artikel 9.1 b i förordning nr 44/2001 inte kan tillämpas. Hur talan skall kvalificeras enligt den nationella rätten saknar nämligen betydelse för tillämpningen av bestämmelserna i förordningen. Detta beror på att nämnda behörighetsregler har införts i ett avsnitt (avsnitt 3 i kapitel II) som avser försäkringstvister i allmänhet och som skall åtskiljas från avsnittet om särskilda behörighetsregler för talan som avser avtal eller skadestånd utanför avtalsförhållanden (avsnitt 2 i kapitel II). För att nämnda behörighetsregel skall vara tillämplig krävs enligt artikel 11.2 i förordning nr 44/2001 endast att en sådan direkt talan är tillåten enligt nationell rätt.

- 31 Med hänsyn till vad som har anförts ovan skall den ställda frågan besvaras så, att hänvisningen i artikel 11.2 i förordning nr 44/2001 till artikel 9.1 b i samma förordning skall förstås så, att den skadelidande kan väcka talan direkt mot försäkringsgivaren vid domstolen i den ort i en medlemsstat där den skadelidande har sin hemvist, om sådan direkt talan är tillåten och om försäkringsgivaren har sin hemvist i en medlemsstat.

Rättegångskostnader

- 32 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (andra avdelningen) följande:

Hänvisningen i artikel 11.2 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område till artikel 9.1 b i samma förordning skall förstås så, att den skadelidande kan väcka talan direkt mot försäkringsgivaren vid domstolen i den ort i en medlemsstat där den skadelidande har sin hemvist, om sådan direkt talan är tillåten och om försäkringsgivaren har sin hemvist i en medlemsstat.

Underskrifter